

KIRJALLINEN KYSYMYS 366/2004 vp

Sudanin kriisiin reagoiminen

Eduskunnan puhemiehelle

Sudanin länsiosassa sijaitsevan Darfurin tilanne on tämän hetken vakavimpia ihmisoikeuskriisejä. Yli vuoden ajan alueen asukkaat ovat kärsineet mielivaltaisista julmuuksista, joissa siviilejä vastaan on hyökätty ja heitä on tapettu, raiskattu ja ajettu kodeistaan. Yli kymmenentuhannen ihmisen pelätään kuolleen viimeisen vuoden aikana. Päävastuun väkivaltaisuuksista kantavat Sudanin hallitus ja hallituksen kanssa liittoutuneet joukot. Hallituksen lentokoneet ovat mm. pommittaneet kyliä ja niiden siviiliväestöä. Taiselujen arvioidaan tuhonneen lähes miljoonan ihmisen asuinympäristön.

Pakolaisten määrän on arvioitu niin ikään lähentelevän miljoonaa. Kymmenentuhannet ovat paenneet naapurimaahan Tshadiin, mutta suurin osa pakolaisista on siirtynyt kodeistaan Darfurin alueen muihin kaupunkeihin. Hallitus on vaikeuttanut humanitaarisen avun toimittamista Darfuriin. YK ja muut avustajajärjestöt ovat joutuneet lopettamaan kuljetukset alueelle. Ruokatilanne on heikko sekä rajan ylittäneillä että maan sisäisillä pakolaisilla.

Kokonaisuudessaan jo kaksikymmentä vuotta jatkunut Sudanin sisällissota on vaatinut jopa kahden miljoonan ihmisen hengen ja ajanut kodeistaan yhteensä 4 miljoonaa sudanilaista, minä lisäksi yli puoli miljoonaa ihmistä on paennut naapurimaihin Ugandaan, Tshadiin, Etiopiaan ja Keniaan. Darfurin tilanne vaarantaa Sudanissa pian kaksi vuotta käynnissä olleet rauhanneuvottelut. Monien arvioiden mukaan tämä on myös hallituksen tukemien väkivaltaisten hyökkäysten taustalla. Hallitus ja hallituksen tukemat joukot

ovat aselevosta huolimatta jatkaneet hyökkäys-
siään siviilejä vastaan. Darfurin ihmisoikeus-
loukkaukset on tuomittu kansainvälisellä tasolla,
mm. Yhdysvaltojen ja YK:n toimesta. Esimer-
kiksi Amnesty International on esittänyt, että
kansainvälinen yhteisö painostaisi Sudanin halli-
tusta systemaattisesti kriisin ratkaisemiseksi.

Hallituksen kehityspoliittisessa ohjelmassa to-
detaan kriisinhallinnan keinoin pystyttävän vas-
taamaan akuutteihin tilanteisiin, jo puhjenneiden
kriisien hallintaan, olojen vakiinnuttamiseen ja
välittömään jälkihoitoon ja luvataan, että Suomi
tarjoaa osaamistaan konfliktien ratkaisemisessa.
Konfliktien eston, hallinnan, päättämisen ja jäl-
kihoidon luvataan korostuvan tällä hallituskau-
della entisestään. Samoin painotetaan kriiseistä
ennalta varoittavien järjestelmien kehittämistä
sekä kriisinhallinnan, kehitysyhteistyön ja huma-
nitaarisen avun työmuotojen täydentävyyttä. Täl-
lä hetkellä Darfurin sisällissodan pelätään voi-
van yltyä järjestelmälliseksi etniseksi puhdis-
tukseksi. Sudanin kriisi on vakavimpia maan si-
säisen konfliktin tilanteita, joita kansainvälinen
yhteisö joutuu Ruandan epäonnistumisen jäl-
keen kohtaamaan. Sudanin tapaus asettaa kan-
sainväliselle yhteisölle haasteen, joka mittaa ky-
kyämme reagoida havaitsemiimme nopeasti es-
kaloituihin väkivaltaisiin konflikteihin.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjär-
jestyksen 27 §:ään viitaten esitämme valtioneu-
voston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seu-
raavan kysymyksen:

KK 366/2004 vp — Anni Sinnemäki /vihr ym.

*Miten Suomi aikoo toimia sen hyväksi,
että Sudanin Darfurin alueen väkivaltai-
selle kriisille löydetään ratkaisu ja että*

*alueen asukkaiden ja pakolaisten tilan-
netta helpotetaan humanitaarisella
avulla?*

Helsingissä 28 päivänä huhtikuuta 2004

Anni Sinnemäki /vihr
Ulla Anttila /vihr
Satu Hassi /vihr
Irina Krohn /vihr
Kari Uotila /vas
Janina Andersson /vihr
Rosa Meriläinen /vihr

Tarja Cronberg /vihr
Aila Paloniemi /kesk
Kimmo Kiljunen /sd
Jutta Urpilainen /sd
Jari Vilén /kok
Jyrki Katainen /kok
Jyri Häkämies /kok

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimit-
tanut valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vas-
tattavaksi kansaedustaja Anni Sinnemäen /vihr
ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK
366/2004 vp:

*Miten Suomi aikoo toimia sen hyväksi,
että Sudanin Darfurin alueen väkival-
taiselle kriisille löydetään ratkaisu ja
että alueen asukkaiden ja pakolaisten ti-
lannetta helpotetaan humanitaarisella
avulla?*

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Hallituksen 5.2.2004 hyväksymän kehityspoliit-
tisen ohjelman mukaan Afrikan sarvi on yksi kes-
keinen Suomen konfliktien eston ja hallinnan
painopistealue. Ulkoasiainministeriö seuraa ti-
viisti Afrikan sarven tapahtumia useiden tietoka-
navien kautta. Suomen suurlähetystöt mm. Kai-
rossa, Nairobissa ja Addis Abebassa raportoivat
säännöllisesti Sudanin tapahtumista. Suomi osal-
listuu EU:n työryhmiin sekä alueellisten ja kan-
sainvälisten järjestöjen kokouksiin, joissa käsi-
tellään Sudaniin liittyviä asioita ja aiheita.

Darfurin lähes 600 000 neliökilometrin kokoi-
sen alueen ja pääosin muslimivaltaisen väestön
nykyinen kriisi alkoi kärjistyä vuoden 2003 alus-
sa, mutta samoista syistä johtuvia pienempiä krii-
sejä alueella on esiintynyt jo vuosikymmeniä.
Kriisin taustalla ovat osittain keskushallinnon
toimista johtuvat kasvaneet heimosistiriidat sekä
kysymys maankäytöstä, jota eroosio vielä pahen-
taa. Sudanin hallitus on tukenut paimentolais-
elinkeinoa harjoittavien arabimilitioiden aseelli-
sia iskuja maata viljelevien, pysyvästi alueella
asuvien heimojen alueelle.

EU, Yhdysvallat, YK ja Afrikan Unioni (AU)
tukivat ja osallistuivat Tshadin välittämiin hiljat-
tain pidettyihin tulitaukoneuvotteluihin Tshadin
pääkaupungissa N'djamenassa. Neuvotteluiden
seurauksena aikaansaatiin 45-päivän kestoinen
tulitaukosopimus, joka astui voimaan huhtikuun
alussa 2004. Tulitauko ei ole pitänyt, mutta se
mahdollisti YK:n humanitaarisen mission vierai-
lun Darfurin alueelle. Missio vahvisti alueella
olevan laajan humanitaarisen ja ihmisoikeuskrii-
sin. Neuvottelut kriisin ratkaisemiseksi jatkuvat
Tshadissa.

Suomi esitti osana EU:ta julkilausuman, joka
tuomitsee Sudanin hallituksen tukemat sotilaalli-
set toimet Darfurin alueella ja kehottaa Sudanin
hallitusta hallitsemaan arabimilitioita. Aiemmin
keväällä 2004 EU:n ajama Sudan-päätöslausel-
ma hyväksyttiin YK:n ihmisoikeustoimikunnan
60. istunnossa. Päätöslauselmassa mm. päätet-
tiin itsenäisen asiantuntijan nimeämisestä Suda-
nin ihmisoikeustilanteen valvomiseksi ja kehittä-
miseksi sekä puututtiin Darfurin vakavaan tilan-
teeseen. Lisäksi Suomi kannattaa EU:n päätöstä
tukea tarvittaessa N'djamenan neuvotteluja sekä
EU:n valmistelemaa ehdotusta tukea AU-johto-
ista tulitauon valvontamissiota.

Darfurin kriisin kärjistymisen voidaan nähdä
olevan yhteydessä myös Sudanin hallituksen ja
Etelä-Sudanin kapinallisliikkeen SPLM/A:n vä-
lisiin Kenian Naivashassa käynnissä oleviin rau-
hanneuvotteluihin. Neuvotteluja fasilitoi Afri-
kan sarven maiden alueellinen yhteistyöorgani-
saatio IGAD. Darfurin alueen asukkaat pelkää-
vät Naivashan neuvottelujen tulosten jättävän
heidät ulos vallan- ja varallisuudenjaosta, koska
alue ei ole mukana pohjoisen ja etelän neuvotte-
luissa. Sudanin hallitus, SPLM/A ja kansainväli-
nen yhteisö näkevät, etteivät Naivashan neuvot-

telut saisi vaarantua Darfurin kriisin seurauksena. On kuitenkin selvää, ettei Sudanissa voi olla pysyvää rauhaa ennen kuin myös Darfurissa on rauha.

Suomi on jo vuoden 2003 lopulla tehdyn päätöksen mukaan sitoutunut tukemaan Naivashan rauhaneuvotteluita 150 000 eurolla vuoden 2004 aikana. Lisäksi Suomella on varaus halutesaan antaa lisätukea neuvotteluille. Sudanin hallituksen ja SPLM/A:n välisen rauhansopimuksen allekirjoituksen jälkeinen välitön tuki ja rauhankauttaminen alueella on tärkeää ja tulee kohdentaa myös Darfurin alueelle. Suomi suunnittelee alustavasti osallistuvansa mahdolliseen YK-rauhanturvaoperaatioon (UNMISUD) Sudanissa neljällä nopean toiminnan SHIRBRIG-prikaatin esikuntaupseerilla.

Sudan on ollut Suomen kahdenvälinen kehitysyhteistyökumppani vuosina 1979–1991. Kehitysyhteistyöhankkeet lopetettiin sisällissodan laajennettua ja poliittisen tilanteen kärjistyttyä. Suomella on Sudanista aavikoitumisen estämiskokemusta. Kokemusta on olojen vakiintumisen jälkeen mahdollisuus käyttää myös Darfurissa, pureutuen näin yhteen konfliktiin syistä. Tällä hetkellä Suomi tukee koko alueen vakauteen vaikuttavaa Niilin valuma-alueen kehittämishanketta (Nile Basin Initiative), johon myös Sudan kuuluu. Lisäksi suunnitelmissa on aloittaa Afrikan sarven alueellinen metsähanke, jonka tavoitteena on vähentää konfliktiriskiä alueellista yhteistyötä lisäämällä, kohentamalla ympäristön tilaa ja parantamalla ihmisten elinolosuhteita.

Nykyisen kehityspoliittisen linjauksen mukaisesti ulkoasiainministeriö on viime vuosina keskittänyt kehitysyhteistyötä pitkäaikaisiin yhteistyömaihin, eikä Suomella tällä hetkellä ole kahdenvälisiä hankkeita Sudanissa. Sen sijaan Afrikan sarvi, Sudan mukaan lukien, on yksi konfliktinestön ja -hallinnan painopistealue. EU on allokoinut Sudanille 135 miljoonaa euroa vuosille 2002–2007 pääsääntöisesti ruokaturvaan ja koulutukseen. Euroopan komissio on keskustellut myös huomattavasti suuremmasta tuesta.

Darfurin alueen humanitaarinen tilanne on asiantuntija-arvioiden mukaan vaarassa heikentyä entisestään aseellisen konfliktin, turvallisuustilanteen, keskeytyneen maanviljelyn, tulevan sadekauden ja vaikeiden kuljetusyhteyksien takia. Suomi on antanut humanitaarista apua Sudanissa toimivien järjestöjen hankkeisiin pääsääntöisesti muualle kuin Darfurin alueelle, mutta avustuksia on osoitettu käytettäväksi myös nimenomaan Darfuriin. Vuoden 2003 aikana Suomi kanavoi Sudaniin humanitaarista apua useiden järjestöjen kautta yhteensä 1 990 000 euroa. Lisäksi Tshadille osoitettu 400 000 euron humanitaarinen apu WFP:n ja UNCHR:n kautta on tarkoitettu Darfurista tulleille pakolaisille. Suunniteltoilla on antaa SPR/ICRC:n kautta humanitaarista lisäapua 300 000 euroa Darfurin konfliktien uhrien auttamiseksi. Euroopan komission humanitaarisen avun hallintokomitea (ECHO/HAC) ilmoitti huhtikuun 2004 lopussa 10 miljoonan euron lisäavun antamisesta Darfurin alueelle.

Helsingissä 21 päivänä toukokuuta 2004

Ulkoasiainministeri Erkki Tuomioja

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 366/2004 rd undertecknat av riksdagsledamot Anni Sinnemäki /gröna m.fl.:

Vilka åtgärder avser Finland vidta för att man skall hitta en lösning av den våldsamma krisen i den sudanesiska regionen Darfur och för att situationen för invånarna och flyktingarna i regionen skall underlättas med humanitära insatser?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Enligt det utvecklingspolitiska program som regeringen antog 5.2.2004 är Afrikas horn ett prioriterat område för Finland vad gäller att hindra konflikter att uppstå och hantera konflikter som redan uppstått. Utrikesministeriet följer aktivt händelserna i Afrikas horn genom flera informationskanaler och våra ambassader i bl.a. Kairo, Nairobi och Addis Abeba rapporterar regelbundet om händelserna i Sudan. Finland deltar i EU:s arbetsgrupper och i möten om sudanesiska frågor och teman med regionala och internationella organisationer.

Dagens kris i Darfurregionen, som utgörs av ett nästan 600 000 kvadratkilometer stort område med huvudsakligen muslimsk befolkning, skärptes i början av 2003, men mindre kriser hade redan förekommit av samma orsaker i regionen under årtionden. Kriserna beror bl.a. på de upptrappade stamstriderna till följd av centralförvaltningens agerande och på markanvändningen, som dessutom förvärras av erosionen. Den sudanesiska regeringen har understött de nomadiserande arabiska milisernas väpnade övergrepp

mot fast bosatta, jordbrukande stammar i regionen.

EU, Förenta staterna, FN och Afrikanska unionen (AU) stödde och deltog i de förhandlingar om eldupphör som nyligen fördes i den tchadiska huvudstaden Nkrquote Djamena med Tchad som fredsmäklare. Förhandlingarna ledde till en 45 dagars vapenvila som trädde i kraft i början i april 2004. Vapenvilan har inte iakttagits, men den har gjort det möjligt för en humanitär FN-mission att besöka Darfurregionen. Missionen har kunnat bekräfta att det råder en utbredd humanitär och människorättslig kris i regionen. Förhandlingarna i Tchad fortsätter i syfte att hitta en lösning på krisen.

Finland har som en del av EU gjort ett uttalande som fördömer de militära, av den sudanesiska regeringen understödda aktionerna i Darfurregionen och som uppmanar den sudanesiska regeringen att kontrollera arabmiliserna. Den Sudan-resolution som EU hade arbetat för tidigare på våren 2004 antogs av FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna vid kommissionens 60:e möte. I resolutionen beslutades det bl.a. att en oberoende expert skall tillsättas för att övervaka och arbeta för de mänskliga rättigheterna i Sudan. Det allvarliga läget i Darfur togs också upp. Dessutom understöder Finland EU:s beslut om eventuellt stöd till Nidjamenaförhandlingarna och det av EU utarbetade förslaget om stöd för en AU-ledd mission för att övervaka vapenvilan.

Den tillspetsade krisen i Darfur kan också anses ha samband med fredsförhandlingarna i Naivasha i Kenya mellan den sudanesiska regeringen och rebellerna i södra Sudan SPLM/A. Den regionala samarbetsorganisationen för länderna i Afrikas horn IGAD är värd för förhandlingarna. Invånarna i Darfurregionen är rädda för att resultatet av förhandlingarna i Naivasha skall ute-

stänga dem från makt- och resursfördelningen eftersom regionen inte deltar i nord-syd förhandlingarna. Den sudanesiska regeringen, SPLM/A och det internationella samfundet anser att Darfurkrisen inte skall få äventyra Naivashaförhandlingarna, men någon bestående fred kan självfallet inte uppnås i Sudan innan det blir fred också i Darfur.

Enligt ett beslut från slutet av 2003 har Finland förbundit sig att stödja fredsförhandlingarna i Naivasha med 150 000 euro under 2004. Dessutom har Finland en reservation som möjliggör ytterligare stöd om så önskas. Efter det att den sudanesiska regeringen och SPLM/A undertecknat ett fredsavtal är det viktigt med omedelbart stöd och fredsstabilisering i regionen. Detta arbete bör också gälla Darfurregionen. Finland har preliminära planer på att delta i en eventuell fredsbevarande FN-operation (UNMISUD) i Sudan med fyra stabsofficerare i snabbinsatsstyrkan SHIRBRIG.

Sudan och Finland har haft bilateralt utvecklingssamarbete åren 1979—1991, men biståndsprojekten avslutades när inbördeskriget trappades upp och den politiska situationen tillspetsades. Finland har fälterfarenhet av bekämpning av ökenspridning i Sudan. Då förhållandena stabiliserats kan dessa erfarenheter användas också i Darfur och man kan på detta sätt gå på djupet med en av orsakerna till konflikten. För närvarande stöder Finland utvecklingsinitiativet i Nilsens avrinningsområde (Nile Basin Initiative), vilket påverkar stabiliteten i hela detta område dit även Sudan hör. Dessutom planeras ett regionalt skogsprojekt i Afrikas horn, ett projekt som syftar till att minska konfliktriskerna genom ökat re-

gionalt samarbete samt genom förbättring av miljöns tillstånd och människornas levnadsförhållanden.

Enligt riktlinjerna för dagens utvecklingspolitik har utrikesministeriet koncentrerat utvecklingssamarbetet till långsiktiga samarbetsländer under de senaste åren och för närvarande har Finland inga bilaterala projekt i Sudan. Däremot är Afrikas horn, inbegripet Sudan, ett prioriterat område när det gäller att förhindra och hantera konflikter. EU har allokerat 135 miljoner euro för åren 2002—2007 till Sudan, huvudsakligen för livsmedel och utbildning. Europeiska kommissionen har också diskuterat betydligt större stöd.

Enligt expertbedömningar finns det risk för att den humanitära situationen i Darfurregionen kommer att försämrats ytterligare på grund av den väpnade konflikten, säkerhetsläget, det avbrutna jordbruket, den kommande regnperioden och de svåra transportförbindelserna. Finland har lämnat humanitärt bistånd till organisationer som arbetar med projekt i Sudan, i regel till andra områden än Darfurregionen, men bistånd har också anvisats uttryckligen till Darfur. Under 2003 kanaliserade Finland humanitärt bistånd till Sudan via flera organisationer, sammanlagt 1 990 000 euro. Dessutom är det humanitära bistånd på 400 000 euro som anvisats till Tchad via WFP och UNCHR avsett för flyktingar från Darfur. Via FRK/ICRC avser man att lämna ytterligare humanitärt bistånd, 300 000 euro, för att hjälpa offren för konflikten i Darfur. Europeiska kommissionens förvaltningskommitté för humanitärt bistånd (ECHO/HAC) har i slutet av april 2004 meddelat att ytterligare bistånd på 10 miljoner euro kommer att lämnas till Darfurregionen.

Helsingfors den 21 maj 2004

Utrikesminister Erkki Tuomioja